

[Víra a reflexe víry - rozvrh článku]

Ladislav Hejdánek

◆ poznámky, česky, vznik: nedatováno ◆ poznámka: není jasné, k jakému článku se váže

◆ notes, Czech, origin: nedatováno

[Víra a reflexe víry]

Rozvrh článku

1. Rozlišení mezi vírou a reflexí víry (odkaz na KR a Thz)
2. Víra je tedy něčím, co je dříve než reflexe, co neprochází reflexí, co není produktem, výsledkem reflexe. Samozřejmě tím ponecháváme nedotčenu otázku resp. možnost, že se víra může za pomoci a prostřednictvím reflexe uskutečňovat (realisovat) daleko adekvátněji, lépe, mohutněji, úplněji. Nicméně je víra čímsi skutečným resp. uskutečňuje se i tam, kde k reflexi nedochází.
3. Nebudem zabíhat do problematiky terminologické: máme-li či můžeme-li mluvit o víře i tam, kde nedochází k reflexi víry. Můžeme ovšem užít i jiného termínu, ale tím nezahladíme skutečnost, že v reflexi dochází specifického uskutečnění něčeho, co se může uskutečňovat (a opravdu se uskutečňuje) i bez ní a nezávisle na ní (byť jinak, v jiných dimensích, v jiném rozsahu a jiných kvalitách). A o toto společné nám nyní půjde.
4. Člověk je člověkem právě tam, kde k reflexi dochází. Chceme-li zkoumat okolnosti, které předcházejí reflexi, dostáváme se nejen na podezřívku lidské bytosti, ale vstupujeme do oblasti před-lidské, do oblasti přírody člověkem nezasažené a neovlivněné. Je tedy naším thematem místo víry v přírodě.
5. Jestliže jsme charakterisovali povahu víry v KR zmíněným způsobem, je patrné, že mnoho z jejího charakteru najdeme také v přírodě, ve světě živých bytostí a jejich historického vývoje. Ale nejenom tam: celý svět, celý vesmír je místem, kde se neustále a vždy uskutečňuje víra. Je
6. Víra je zdrojem nového. Je tedy v určitém napětí se starým. Je to však komplikované napětí, žádné jednoduché střetnutí se starým nebo popření starého. Nové může být novým jen na pozadí určitého, konkrétního starého. Čisté, „purifikované“ nové by bylo opakováním stále téhož „nového“ na nejnižší úrovni, tedy bylo by vlastně vždy starým. Každým novým je dosaženo něčeho, co tu dosud nebylo. A toto nové, toto realizované nové se musí zachovat jako základna, z níž další nové může vykročit kupředu. A tak každé vykročení kupředu znamená nejen uskutečnění něčeho, co tu ještě nebylo, ale současně (a bezpodmínečně) zachování, ba obnovení, upevnění něčeho z toho, co tu už je, čeho už bylo dosaženo dříve – tedy něčeho starého.
7. Otázka nyní zní takto: kde se rodí nové? Odkud přichází k starému, aby je zčásti učinilo svou minulostí, svým základem, svou výchozí pozicí? Kdyby přicházelo z vnějška, muselo by samo nejprve nabýt vnějšího charakteru, muselo by na sebe vzít nějakou vnější podobu, muselo by se předem nějak objektivně realizovat. To však předpokládá, že musí existovat ještě jiná cesta k starému, neboť k takové realizaci je nezbytný ještě jiný přístup k tomu, co už dříve bylo realizováno. A tak je zřejmé, že nikoliv z vnějška, ale zevnitř přichází nové do kontaktu se starým.
8. Nové je proto nové, že dosud nebylo: nebylo vůbec nijak. Nic by nepomohlo vytvořit nějakou jinou oblast skutečnosti, kde by bylo nové in nuce (nebo jinak) připraveno, aby bylo ve světě realizováno. To by byl jen výklad, který by odsvětoval skutečnost nového, který by nové v podstatě popřel. Žádné ideje, žádné věčné objekty nám nemohou pomoci. Současně však potřebujeme nějaké východisko nového, nějaký zdroj, který není dán, není daností, součástí dané reality, která by ono nové prostě ve své danosti determinovala. I to by bylo popřením nového.
9. Vznik nového znamená pohyb kupředu, tedy progresivní vývoj, pokrok. Krok kupředu je možný jen tam, kde je cesta kupředu otevřena. Otázce této „otevřenosti“ je třeba věnovat zvláštní pozornost. Objektivně má „otevřenost“ charakter příležitosti: je to však pouze příležitost pro některé subjekty, zatímco pro druhé to je uzavřenost, konec příležitosti nebo alespoň její omezení. Vpravdě tedy otevřenost nemá objektivní charakter, nýbrž je subjektivní perspektivou, která sice nějak odpovídá

objektivnímu stavu věcí, ale je především výrazem možností nového programu, nového akčního systému, který je subjekt schopen uskutečnit, realizovat.

10. Mezi vírou (v obecném, kosmickém smyslu) a mezi vznikem nového resp. otevřeností situace k novému je podstatný vztah. Možná, že by bylo možno víru postihnout z velké části právě jako subjektivní perspektivu v pohybu, v akci.

11. Při tomto výměru víry se před námi objevuje problematika, která je společná jak pro teologii, tak pro filosofii, tak dokonce i pro přírodní vědy. Vztah víry a vědy se tu dostává na novou platformu, která je oběma společná. Není tu už hodnocena víra z hlediska vědy nebo naopak věda z hlediska víry. Jde tu o společný předmět, jde tu o přístup k téže věci, tím však i o značné sblížení metody (alespoň v potenci).

12. Z hlediska vědy se tu kladou především otázky poměru druhé termodynamické věty k vývoji kosmu vůbec a živých bytostí zvlášť. Půjde o to, najít místo života v kosmu a místo člověka v říši živého. Půjde o prověření nosnosti našeho pojmu víry ve vědeckých souvislostech. Kybernetika, zpětné vazby, akce a reakce, informace a vnitřní impuls, vis motrix etc.

13. Filosoficky bude závažná zejména otázka předmětnosti, otázka akce jako přechodu z nepředmětného v předmětné, zvláště však také otázka pravdy, z níž každá otevřenost pramení a v níž každá akce má svůj zdroj. Pouze filosoficky pak má naději zkoumat perspektivu člověka, právě v souvislosti s pojetím pravdy.

14. Theologicky pak bude mít otázka závažné důsledky pro ostré odlišení pozitivních a negativních pokusů, které byly dosud dost nekriticky házeny do jednoho pytle „naturální teologie“. Rovněž pro nové zpracování otázek, které jsou shrnovány do tematu „theologie přírody“, jak viz Dillí. Vyjasnění vztahu k vědám, zvláště přírodním. Atd.